

Handläggare: Annelie Sjöberg
Telefon: 08-508 25 008

Till
Socialnämnden

Angående remissen om remiss av betänkande sanktionsavgifter på trygghetsområdet (SOU 2011:3)

(1 bilaga)

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Tina Heinsoo
Tf avdelningschef

Sammanfattning

Utredningen ”Sanktionsavgifter på trygghetsområdet” har funnit att det, vid sidan av bidragsbrottlagen (2007:612), finns behov av ett system med administrativa sanktionsavgifter. Förvaltningen stödjer grundansatserna i utredningen, där man talar om att skapa ett system med förutsägbarhet och effektivitet. Förslaget i sig behöver emellertid i flera delar omarbetas och förtydligas.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har för beredning överlämnat ”Remiss av betänkande sanktionsavgifter på trygghetsområdet (SOU 2011:3)” till socialnämnden. Remisstiden går ut den 30 augusti 2011.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Remissen

Utredningen ”Sanktionsavgifter på trygghetsområdet” har funnit att det, vid sidan av bidragsbrottlagen (2007:612), finns behov av ett system med administrativa sanktionsavgifter. Detta för att öka sannolikheten för att en enskild som lämnar oriktiga uppgifter ska drabbas av en sanktion, vilket förväntas förmå enskilda att bli mer noggranna och lämna korrekta uppgifter. Sanktionssystemet föreslås omfatta i princip samtliga fall av oriktigt uppgiftslämnande samt även underlåtenhet att fullgöra anmälningsplikt. Både straff och sanktionsavgift ska dock inte kunna ges för samma oriktighet. För ringa eller vårdslösa bidragsbrott föreslås sanktionsavgift vara huvudregeln. Däremot bör sanktionsavgift inte komma ifråga för bidragsbrott av normalgraden och för grova bidragsbrott. Sanktionsavgift ska inte tas ut då en felaktighet upptäcks vid regelmässig kontroll eller vid rena skriv- eller räknefel. Befrielse ska också kunna ges om den enskildes handlande framstår som ursäktligt eller om det annars skulle vara oskäligt att ta ut sanktionsavgiften. Sanktionsavgiften ska tillfalla staten och betalning ska inte kunna ske genom avräkning mot en förmån som den enskilde är berättigad till. Den myndighet som beslutar om respektive förmån ska också fatta beslut om sanktionsavgift. Beslutet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Se även bilaga 1.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen stödjer grundansatserna i utredningen, där man talar om att skapa ett system med förutsägbarhet och effektivitet. Förslaget i sig behöver emellertid i flera delar omarbetas och förtydligas.

Undantagsreglerna behöver bli tydligare

Enligt förslaget ska socialtjänstens handläggare ansvara för en typ av bedömningar som de allra flesta saknar vana av och utbildning för. För att garantera rättssäkerheten krävs därför tydliga direktiv. I förslaget framhävs att systemet måste vara enkelt och förutsägbart. Bland annat skriver man att ”ju färre frågeställningar som ska bedömas desto lättare har ett sådant system att leva upp till kraven på likformighet och rättvisa mellan enskilda” och att ”undantagsreglerna bör vara så få

som möjligt”. De undantagsregler som sedan beskrivs är också få, men samtidigt tämligen vida. Hel eller delvis befrielse från sanktionsavgift ska kunna ges om den enskildes handlande eller underlåtenhet är ursäktlig eller om det annars skulle anses oskäligt. Som exempel nämns att hänsyn inte enbart ska tas till olika personers förutsättningar att förstå den information som ges om de regler som gäller utan även om kommunens information har haft tillräckligt god kvalitet. Det ska också bedömas om tredje man, till exempel barn, kan drabbas av ett beslut om sanktionsavgift. Hänsyn skall dessutom tas till om den enskilde felbedömt en materiel regel som reglerar förmånen eller har felbedömt betydelsen av faktiska förhållanden, ett avgörande som närmar sig en uppsåtsbedömning. Detta sammantaget innebär att det inte kommer att bli helt enkelt och självklart förutsägbart vare sig för den enskilde eller för handläggaren som ska göra bedömningen. Risken för godtycklighet är överhängande.

Gränsdragningen mellan sanktionsavgift och polisanmälan

När ovanstående bedömning är gjord ska handläggaren därutöver sedan förhålla sig till om de felaktiga uppgifterna kan betraktas som ringa eller vårdslösa eller om det istället handlar om att göra en polisanmälan. Utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv är detta inte rimligt.

Vad som ska anses vara ”kontroller som sker normalt”

Förslaget slår fast att sanktionsavgift inte får påföras om den oriktiga uppgiften eller underlåtenheten upptäckts vid en sådan kontroll som normalt sker före utbetalning av förmånen. Där uppstår frågan om vilka kontroller som kan räknas ske normalt och vilka kontroller som går därutöver, vilket inte ser likadant ut i alla kommuner. Detta innebär en risk för olika behandling då sanktionsavgifter skulle kunna utgå eller inte utgå i jämförbara ärenden enbart beroende på vilken kommun den enskilde tillhör.

Fall där flera oriktiga uppgifter lämnas av samma person

Olika behandling kan även bli resultatet i de fall där flera oriktiga uppgifter lämnats av en och samma person. I förslaget ges ingen ledning och inga råd utan bedömningen lämnas uttryckligen över till de handläggande organisationerna.

När det tillkommer nya grunder

I ett ärende kan det tillkomma nya grunder efter att beslut fattats om att påföra sanktionsavgift. Till exempel i fråga om uppsåt. I och med att avgift redan påförts går det inte att polisanmäla vilket leder till att personen får en mildare sanktion än vad som annars skulle ha varit fallet.

Sanktionsavgifter i förhållande till återkrav

Det kan bli pedagogiskt svårt att motivera ett beslut om sanktionsavgift för den enskilde i ärenden där grund för återkrav inte finns. Likaså i fråga om den inkonsekvens det innebär att beslut om sanktionsavgift går att överklaga men inte ett eventuellt återkrav. Sanktionsavgift kan dessutom utmätas med hjälp av kronofogdemyndigheten, men inte själva återkravsbeslutet.

Obetydligt belopp och minimibelopp

Beslut om sanktionsavgift ska enligt förslaget inte göras vid ett obetydligt belopp. För att undvika godtycklighet skulle det dock behöva framgå vem som avgör vad som är ett obetydligt belopp för likabehandling. Så även i fråga om vem som beslutar om att höja sanktionsavgiftens minimibelopp.

Sekretess

Den kan komma att uppstå gränsdragningsproblem i fråga om sekretess inom socialtjänsten med anledning av insynskravet i samband med sanktionsavgift. Det är oklart om själva beslutet ska jämföras med en dom och vara offentligt eller om den handlar om en större del av utredningen. Om så är fallet skulle i princip hela den enskildes ärende riskera att bli offentligt.

Ekonomisk redovisning till staten

Betalning av sanktionsavgiften ska ske till den myndighet som har beslutat om avgiften, men avgiften ska sedan tillfalla staten. Det behöver klargöras hur myndigheternas redovisning till staten ska hanteras.

Ekonomisk kompensation för kommunens ökade administrativa kostnader

I utredningen beskrivs att kommunens administrativa kostnader kommer att öka med anledning av förslaget medan intäkterna ska tillfalla staten. Det framgår emellertid inte hur och i vilken utsträckning kommunerna kommer att kompenseras för detta.

Slutsats

Sammantaget upplevs inte förslaget som tillräckligt genomarbetat och det innehåller flera risker för rättssäkerheten som behöver elimineras innan förändringarna genomförs.

Bilagor

1. Sammanfattning av ”Remiss av betänkande sanktionsavgifter på trygghetsområdet (SOU 2011:3)”
-